

เส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมล้านนาในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
Lanna Cultural Heritage Tourism Routes in Mae Sariang District,
Mae Hong Son Province

ปวีณา เพ็ชรล้วน (Pawinna Phetluan)^{1*}
บุษบา กนกศิลป์ธรรม (Budsaba Kanoksilapatham)²
จิรัสสา คชาชีวะ (Jirassa Kachachiva)³
นุชนางค์ ชุมดี (Nootnapang Chumdee)⁴
ศุภพร สุวรรณภักดี (Supphorn Suwanpakdee)⁵

Received: April 2, 2025

Revised: July 3, 2025

Accepted: July 3, 2025

บทคัดย่อ

อำเภอแม่สะเรียง เป็นหนึ่งในอำเภอของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยอำเภอนี้มีมรดกทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีคุณค่าในการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ศิลปะของอำเภอแม่สะเรียง 2) เพื่อประเมินศักยภาพแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมใน อำเภอแม่สะเรียง สู่การยกระดับแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ และ 3) เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่บูรณาการทั้งสามมิติ การศึกษานี้เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ท้องถิ่นที่มีความรู้เพื่อระบุอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นได้ดำเนินการสำรวจภาคสนาม และนำแนวคิดการประเมินแหล่งท่องเที่ยว 6A's ของ Dimitrios Buhalis มาประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 13 แห่งสุดท้ายได้มีการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม โดยเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวได้รับการประเมินจากผู้เข้าร่วมโปรแกรมการท่องเที่ยว ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแม่สะเรียงเป็นพื้นที่ทางทิศตะวันตกสุดที่วัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมล้านนาได้แสดงออกอย่างเด่นชัด ซึ่งเห็นได้จากแหล่งประวัติศาสตร์และหลักฐานทางโบราณคดีในช่วงสมัยล้านนา นอกจากนี้ 7 แห่งจาก 13 แหล่งท่องเที่ยวได้รับการประเมิน และได้รับการบูรณาการเข้ากับโปรแกรมการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการประเมินอย่างดีจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ผลการศึกษานี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอแม่สะเรียง และสามารถใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในภูมิภาคอื่น ๆ อีกด้วย

คำสำคัญ: แม่ฮ่องสอน, การท่องเที่ยว, มรดกวัฒนธรรม, ล้านนา, แม่สะเรียง

¹ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Department of History, Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Management Science, Silpakorn University and Associate Fellow, Academy of Arts, Royal Society of Thailand

³ ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

Department of Archaeology, Faculty of Archaeology, Silpakorn University

⁴ ภาควิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

Department of Local History, Faculty of Archaeology, Silpakorn University

⁵ สถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา

Princess Galyani Vadhana Institute of Music

*Corresponding Author: pawinna.ph@go.buu.ac.th

Abstract

Mae Sariang District is one of the districts in Mae Hong Son Province. With its rich and diverse cultural heritage, the district holds significant potential for sustainable tourism development. This study had three main objectives: to explore the historical, archaeological, and art historical identities of Mae Sariang District; to assess the potential of cultural heritage sites in Mae Sariang District for their development into creative cultural tourism destinations; and to develop a creative tourism route that integrates all three dimensions. The study started with a literature review and in-depth interviews with local scholars possessing extensive cultural knowledge, to identify the cultural identities of the tourism sites. Field surveys were then conducted, and the 6A's framework by Dimitrios Buhalis was applied to evaluate the potential of 13 cultural heritage sites. Finally, a cultural heritage tourism route was developed and assessed by participants who joined the tourism program. The findings indicate that Mae Sariang represents the westernmost area where Lanna culture and architecture are remarkably expressed, as evidenced by historical sites and archaeological remains from the Lanna period. Among the 13 evaluated sites, seven were selected and integrated into the tourism program, which received positive evaluation feedback from local stakeholders. This study plays a vital role in promoting cultural tourism in Mae Sariang District and can serve as a model for sustainable tourism development in other regions.

Keywords: Mae Hong Son, Tourism, Cultural Heritage, Lanna, Mae Sariang

บทนำ

การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวประเทศไทยถูกจัดทำภายใต้กรอบแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่ให้ความสำคัญกับการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวระดับโลก และพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และมุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวในสาขาที่มีศักยภาพ แต่ยังคงรักษาจุดเด่นของประเทศด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ ความเป็นไทย ตลอดจนให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อมไว้ได้

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2580) ในแผนย่อยที่ 1 เป็นแผนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม สร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยว มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผสานกับจุดแข็งในด้านความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เพื่อสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองพฤติกรรมความต้องการนักท่องเที่ยว และสร้างทางเลือกของประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการกำหนดอัตราการขยายตัวของจำนวนสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมที่ได้รับการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับการเลือกให้เป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีข้อได้เปรียบในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ ซึ่งได้มีการระบุอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว

ในพื้นที่แต่ละอำเภอ และได้ประเมินคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น สุดท้ายได้มีการพัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวที่รวมแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการประเมินและมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น

การศึกษานี้พบว่าการเน้นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและบทบาทของชุมชนท้องถิ่น ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษานี้จะไม่เพียงแต่ช่วยรักษา แต่ยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม และอาจกลายเป็นโมเดลการบริหารจัดการการท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่อื่น ๆ หรือในบริบทอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน การศึกษานี้ยังเรียกร้องให้ผู้รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ในการเตรียมความพร้อมและให้ข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่เพื่อ การท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเพื่อการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอีกด้วย

การทบทวนวรรณกรรม

ภายหลังจากการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) การท่องเที่ยวกลับมาสู่ ความใส่ใจในคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมและธรรมชาติในฐานะที่เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์ท้องถิ่น กับนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง ซึ่งเป็นทิศทางและแนวโน้มของการท่องเที่ยวในอนาคต มีงานที่โดดเด่นที่ดำเนินการ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เป็นภาพรวมใหญ่ของประเทศ โดยคณะนักวิจัยที่ทำงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง 3 ชุด งานวิจัยใหญ่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว 3 โครงการ คือ ชุดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการตลาด ที่เหมาะสมสำหรับสินค้าการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น (local experience) ของประเทศไทยภายใต้ โครงการ The LINK ชุดโครงการวิจัยเรื่องการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น อย่างมีส่วนร่วมและชุดโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อ ภูมิศึกษา กรุงเทพมหานคร จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภูเก็ต และสตูล และชุดโครงการเกี่ยวกับการจัดการมรดกวัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์มีชีวิต ชุมชนวม มีโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2 โครงการ คือ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนา เส้นทางเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอชุมชุม จังหวัดแม่ฮ่องสอน และรูปแบบและ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านของชุมชนชาติพันธุ์ในอำเภอชุมชุม จังหวัด แม่ฮ่องสอน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านรักไทย แม่ฮ่องสอน (สุพัตรา ราชบุรีศิริ, 2562) ชุมชนบ้านรักไทย ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า เป็นชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของจังหวัด การพัฒนาที่ผ่านมาจึงใช้การท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนอยู่ได้แบบพึ่งพาตนเองและกระจายรายได้อย่างทั่วถึง แต่ การพัฒนายังไม่ประสบความสำเร็จ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทของชุมชนบ้านรักไทย วิเคราะห์และวางแผนพัฒนาชุมชนบ้านรักไทยสู่ความเป็นชุมชนยั่งยืน และ 2) ศักยภาพและต้นทุนทาง ทรัพยากรของชุมชน และนำมาวางแผนพัฒนาทางกายภาพ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เหมาะสมกับ ปัจจุบัน วิธิดำเนินการวิจัยคือการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร การสำรวจพื้นที่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การ วิเคราะห์ และการสังเคราะห์ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าชุมชนมีอัตลักษณ์ทางภูมิประเทศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและ วัฒนธรรม จึงนำมาสู่การนำเสนอแผนพัฒนาชุมชนบ้านรักไทย และการวางแผนพัฒนาทางกายภาพชุมชนเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างความสมดุลทางด้านวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดผังการใช้ที่ดินและพื้นที่สำคัญที่ควรพัฒนา ได้แก่ การสร้างศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ชุมชน และศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นต้น ผลการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้คนในชุมชนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมและประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยการศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดแม่ฮ่องสอน (พระมหาพรชัย สิริวิโร, พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ไช่มุก เหล่าพิพัฒนา และเพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย, 2563) มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ 1) ศึกษาและวิเคราะห์อัตลักษณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 2) พัฒนาตัวชี้วัดอัตลักษณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดแม่ฮ่องสอน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการค้นคว้าเอกสาร บทความ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการลงพื้นที่จริงใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมเป็นลักษณะทางกายภาพความเป็นอยู่ปัจจุบัน และมีการใช้เครื่องมือในการทำระเบียบวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็นคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว และสรุปเป็นตัวชี้วัดอัตลักษณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวหากพิจารณาจะพบแนวคิดบนความเข้าใจบนลักษณะที่แสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และความยั่งยืนของระบบนิเวศ ส่วนการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ถูกนำเสนอผ่านชุมชนบ้านผาป่อง ซึ่งมีอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ และชุมชนบ้านสันติชล คือชาวจีนยูนนานหรือจีนฮ่อ

นอกจากนี้ยังมีชุดโครงการจัดการมรดกวัฒนธรรม เช่น โครงการวิจัยเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาเส้นทางเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ธวัชชัย ท่าทอง, 2563) โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและวิเคราะห์ศักยภาพของรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่อำเภอขุนยวม และเพื่อหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้สำรวจความรู้ของแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าขุนยวมเป็นอำเภอที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมสูง มีความโดดเด่นด้านข้อมูลทางประวัติศาสตร์ มีแหล่งท่องเที่ยวหลายรูปแบบที่ใช้ต่อยอดเป็นสินค้าและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ การจัดการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เกิดจากแรงขับภายในชุมชน กลุ่มที่พอมิศักยภาพและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มที่กำลังขับเคลื่อนตนเองสู่การท่องเที่ยวชุมชนเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม จุดอ่อนของการท่องเที่ยวที่อำเภอขุนยวมคือนักท่องเที่ยวจะเข้ามาเฉพาะช่วงเทศกาลทุ่งดอกบัวตองบาน ซึ่งมีระยะเวลาเพียง 1 เดือนเท่านั้น หลังจากนั้นก็จะมึนักท่องเที่ยวน้อยลง และชุมชนท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยว ทำให้การจัดการท่องเที่ยวไม่ยั่งยืน

โครงการวิจัยเรื่องรูปแบบและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านของชุมชนชาติพันธุ์ในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สรารัฐ รูปิน, 2563) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอขุนยวม และเสนอแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในเขตตำบลขุนยวม และตำบลแม่เงามีเครื่องแต่งกายไทใหญ่ มีแนวทางในการพัฒนาด้วยการใช้วัสดุที่มีคุณภาพและส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มฝีมืออาชีพ งานต้องลายหรือฉลุโลหะและกระดาษ เครื่องจักสานไทใหญ่ ควรพัฒนาทำเป็นของที่ระลึกและของที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับแนวทางการพัฒนาสำหรับการใช้สอยในรูปแบบที่ผสมระหว่างรูปแบบประเพณีและความร่วมสมัย และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตำบลขุนยวม ตำบลเมืองปอน และตำบลแม่อุคอ มีเพียงเครื่องแต่งกายเท่านั้น ไม่มีผลิตภัณฑ์อื่น ๆ แนวทางการพัฒนาคือรูปแบบที่ร่วมสมัยจากกลดลายที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือทำของที่ระลึก

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น มีความเป็นรูปธรรม เป็นงานวิจัยที่มุ่งเน้นการนำไปใช้พัฒนาพื้นที่จริง และเป็นงานวิจัยที่เน้นการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นภายหลังจากการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างไรก็ตามการทบทวนวรรณกรรม พบว่ายังไม่เคยมีงานวิจัยที่นำเสนอเรื่องการจัดเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมเพื่อการยกระดับ การท่องเที่ยวภายในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กล่าวโดยสรุปจากการทบทวนวรรณกรรม ได้นำแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ (responsible tourism) แนวคิดนี้ถูกนำมาใช้เป็นฐานในการออกแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมความยั่งยืน ทั้งในมิติของสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและประเมินผล แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนำมาใช้ในการพัฒนา “ตัวชี้วัดอัตลักษณ์” ซึ่งต่อมาเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการ กำหนดแนวทางพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงกลุ่มชาติพันธุ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนำมาประยุกต์ในการวิเคราะห์บริบทชุมชน ศักยภาพทรัพยากรวัฒนธรรม และวางแผนพัฒนาทางกายภาพที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์

วิธีการวิจัย

งานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ศิลปะ โดยเลือกนำเสนอเส้นทางมรดกวัฒนธรรมล้านนา ในอำเภอแม่สะเรียง โดยมีการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (document study) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเพื่อศึกษาแหล่งมรดก วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอแม่สะเรียง พร้อมประเมินศักยภาพแหล่งมรดก วัฒนธรรมเบื้องต้น
2. การศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (field study) ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลด้วยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว มรดกวัฒนธรรมอำเภอแม่สะเรียง และสัมภาษณ์และรับฟังข้อมูลจากตัวแทนประชาชนท้องถิ่น พระสงฆ์ หน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากความรู้ความเชี่ยวชาญของผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น ซึ่งคำถามจะมาจากเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสำรวจข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนชุมชน เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์
3. การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม โดยใช้แบบประเมิน 6A's ที่ปรับมาจาก แนวคิด 6A's ของ Dimitrios Buhalis จากนั้นจึงนำผลประเมินที่ได้รับไปเป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คณะผู้วิจัยเลือกใช้แบบประเมิน Likert Scale เพื่อให้การประเมิน เป็นไปได้แม่นยำและถูกต้อง เมื่อได้ข้อมูลจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวแล้ว คณะผู้วิจัยนำผลที่ได้ ไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนาและแปลผลค่าเฉลี่ยการประเมินตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
4. การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล เมื่อได้การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมแล้ว คณะผู้วิจัยได้มีการประเมินความพึงพอใจเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมล้านนาผ่านแบบสอบถาม สำหรับประเมินความพึงพอใจในเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม แบบ Likert Scale เมื่อได้ข้อมูล

จากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวแล้ว คณะผู้วิจัยนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนาเพื่อนำไปสู่การนำเสนอข้อมูลเพื่อต่อบวัตฤประสงค์การศึกษาที่ได้ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ของอำเภอแม่สะเรียง

แม่ฮ่องสอนถือเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของล้านนา ได้ปรากฏบทบาทเด่นชัดขึ้นในประวัติศาสตร์ล้านนา ดังที่เอกสารประวัติศาสตร์กล่าวว่า ในสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน กษัตริย์องค์ที่ 8 แห่งราชวงศ์มังราย (พ.ศ. 1945-1984) ได้เนรเทศ “ท้าวลก” (ต่อมาคือ พระเจ้าติโลกราช) ราชบุตรองค์ที่ 6 ให้ไปครองเมืองยวมใต้ ต่อมาท้าวลกได้กลับไปแย่งชิงราชสมบัติจากพระเจ้าสามฝั่งแกนเป็นผลสำเร็จ ภายใต้ความช่วยเหลือจากนายสามเด็กล้อย ขุนนางเมือง เชียงใหม่ และได้สถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์นามว่า “พระเจ้าติโลกราช” จากนั้นเมืองยวมใต้ก็เป็นเมืองหน้าด่านของอาณาจักรล้านนาอีกหลายสมัย (สร้อยดี อ่องสกุล, 2561, หน้า 114)

ปัจจุบันในอำเภอแม่สะเรียง ได้พบเมืองโบราณที่สันนิษฐานว่าเป็น “เมืองยวมใต้” ที่เคยเป็นเมืองหน้าด่านด้านทิศตะวันตกของเชียงใหม่ เป็นแนวป้องกันการรุกรานของพม่า มีอายุไม่น้อยกว่า 500 ปี จากแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศพบชุมชนโบราณในเขตอำเภอแม่สะเรียงด้านทิศตะวันตก บริเวณบ้านดงสงัด ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนโบราณที่มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีคูน้ำ คันดิน และทางเข้าประตูเมือง

จากเอกสารประวัติวัดกิตติวงศ์ กล่าวว่าเมื่อ พ.ศ. 2429 มีชาวอังกฤษชื่อ มิสเตอร์โฮลต์ ซามูเอล ฮาลเลตต์ (Holt Samuel Hallett) วิศวกรผู้ดูแลการสร้างเส้นทางรถไฟในพื้นที่การปกครองของอังกฤษ เป็นผู้บุกเบิกพัฒนาเส้นทางรถไฟในพม่าและเข้าสำรวจในล้านนา เดินทางมาจากประเทศพม่า ได้ผ่านมาทางอำเภอแม่สะเรียง (ไมลองยี หรือ เมืองยวม) และได้บันทึกเกี่ยวกับอำเภอแม่สะเรียงไว้ว่า มี 2 วัด และมี 2 เวียง ได้แก่ เวียงเก่าตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเวียงใหม่ ประมาณ 1,500 เมตร มีชื่อว่า “โยนสลิน” มีบริเวณกว้างกว่าเวียงใหม่ อยู่ติดกับแม่น้ำยวม มีซากวัด ซากเจดีย์ และกำแพงเวียง โดยเฉพาะด้านทิศตะวันตก ได้ถูกน้ำยวมเซาะพังไปหมดแล้ว และเวียงใหม่ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่สูง และมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของผู้คน ซึ่งเวียงใหม่คือบริเวณอำเภอแม่สะเรียงในปัจจุบัน (ภาพ 1) (Hallett, 1980, pp. 30-36)

ภาพ 1

เมืองยวมในปัจจุบัน

หมายเหตุ. โดย ฐากร อังกรวัฒนานุกูล, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2565

ในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ มีการกล่าวถึง 57 หัวเมืองล้านนา ซึ่งหมายถึง เมืองขึ้นของนครเชียงใหม่ในสมัยราชวงศ์มังรายและสมัยที่นครเชียงใหม่อยู่ภายใต้การปกครองของพม่า แต่ไม่ได้ระบุว่าเมืองใดบ้างจากหลักฐานเอกสาร Zinme Yazawin หรือตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ฉบับภาษาพม่า ได้ระบุเมืองต่าง ๆ 57 เมือง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มเมือง คือ กลุ่มเมืองขนาดใหญ่มี 6 เมือง กลุ่มเมืองขนาดกลางมี 7 เมือง และกลุ่มเมืองขนาดเล็กมี 44 เมือง (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545) (รายชื่อ 57 หัวเมือง ใน 3 กลุ่มนี้ ปรากฏชื่อเมืองในจังหวัดแม่ฮ่องสอนปัจจุบันเพียงเมืองเดียว คือ เมืองปาย อยู่ในกลุ่มเมืองขนาดเล็ก) แต่ในเอกสารประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ยุคที่ล้านนาเป็นประเทศราชของสยาม เมื่อคราวที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 เสด็จพระนามพระยาภาววิไลขึ้นเป็นพระเจ้าประเทศราชปกครองเมืองเชียงใหม่และ 57 หัวเมืองล้านนานั้น จะปรากฏรายชื่อเมืองที่สัมพันธ์กับจังหวัดแม่ฮ่องสอนหลายเมือง ซึ่งในยุคราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนนี้ นครเชียงใหม่ไม่ได้เป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง อำนาจจะกระจายอยู่ที่เจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ ซึ่งในช่วงเวลานั้น (พ.ศ. 2275-2442) แบ่งหัวเมืองออกเป็น 4 ระดับ ปรากฏชื่อหัวเมืองที่อยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในระดับหัวเมืองขึ้นชั้นที่ 1 คือ เมืองปาย ขึ้นกับนครเชียงใหม่, หัวเมืองขึ้นชั้นที่ 2 คือ เมืองแม่ฮ่องสอนและเมืองขุนยวม ขึ้นกับนครเชียงใหม่, หัวเมืองขึ้นชั้นที่ 3 คือ เมืองยวม ขึ้นกับนครเชียงใหม่ ซึ่งหัวเมืองขึ้นชั้นที่ 3 คือ เมืองยวมนั้น น่าจะหมายถึงบริเวณอำเภอแม่สะเรียง

นอกจากนี้ที่อำเภอแม่สะเรียง ยังเป็นบ้านเกิดของหมื่นด้ามพร้าคต (หรือหมื่นด้าพร้าคต) ซึ่งเป็นชาวเมืองยวมใต้ และเป็นพระสหายของพระเจ้าติโลกราช ตำนานโยนกเรียกชื่อท่านว่า หมื่นด้าพร้าคต คำว่า “ด้า” เป็นคำภาษาถิ่นอีสาน หมายถึงผีเรือนเทวดาประจำบ้าน ในชินกาลมาลีปกรณ์ ท่านมีชื่อเรียกว่า “สีหโคตรเสนาบดี” ส่วนตำนานวัดเจติยหลวงเรียก “หมื่นด้าสีหโคตร” และตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่เรียก “หมื่นด้าพร้าคต”

หมื่นด้ามพร้าคต เป็นบุคคลสำคัญในด้านการทหารและการปกครอง ทั้งยังเป็นนายช่างเอกที่พระเจ้าติโลกราช โปรดฯ ให้เดินทางไปเมืองลังกาเมื่อ พ.ศ. 2020 เพื่อจำลองแบบอย่างโลหะปราสาทและรัตนเจดีย์จากเมืองลังกา แล้วให้ท่านเป็นผู้อำนวยการปฏิสังขรณ์กุฏิมหาธาตุหรือเจดีย์ลักษณะบุราณ หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าโชติการาม (เจดีย์หลวงเชียงใหม่) (พระยาประชาภิจักรจักร, 2469, หน้า 243-244) นอกจากงานด้านสถาปัตยกรรมแล้ว ท่านยังได้หล่อพระพุทธรูปองค์ใหญ่ให้มีลักษณะเหมือนพระพุทธรูปแบบลวปุระ นั่นคือพระเจ้าแช่งคม และประดิษฐานอยู่ที่วัดศรีเกิด จังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย

จากความสำคัญของเมืองยวมใต้ในสมัยล้านนาตามที่กล่าวมา จึงมีคนจากล้านนาเข้ามาตั้งถิ่นฐานจำนวนมาก ทำให้วัฒนธรรมความเป็นอยู่แบบล้านนาฝังรากอยู่ในดินแดนนี้ ที่โดดเด่นดูเหมือนจะเป็นวัฒนธรรมความเชื่อทางพุทธศาสนา เช่น คติความเชื่อในการสร้างพระธาตุซึ่งเป็นที่แพร่หลายอยู่ในดินแดนล้านนา ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า คตินิยมในการสร้างพระธาตุและความเชื่อเรื่องพระธาตุ รวมถึงการสร้างตำนานเมืองและตำนานพระธาตุของชาวล้านนา ซึ่งเป็นที่นิยมตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราช ในช่วงที่พุทธศาสนาในล้านนารุ่งเรืองเป็นอย่างมาก คติความเชื่อเหล่านี้ไปสู่รูปแบบศิลปกรรมด้วย แม้รูปแบบศิลปกรรมล้านนาเหลือร่องรอยไม่มากนักในอำเภอแม่สะเรียงปัจจุบัน แต่ยังคงปรากฏเจดีย์ศิลปะล้านนาอยู่องค์หนึ่งในอำเภอแม่สะเรียงคือพระธาตุดงคำ (เจดีย์บ้านน้ำดิบ) (ภาพ 2) (ปวิณา เพ็ชรล้วน, 2567, หน้า 23-24) ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเจดีย์ที่บรรจุอัฐิธาตุของหมื่นด้าพร้าคต ชาวเมืองยวมใต้ หลังถึงแก่อนิจกรรม เมื่อ พ.ศ. 2025

ภาพ 2

พระธาตุดงคำ อำเภอแม่สะเรียง

หมายเหตุ. โดย ปวิณา เพ็ชรล้วน, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2565

นอกจากที่เมืองยวมใต้แล้ว ยังพบร่องรอยวัฒนธรรมล้านนาแพร่กระจายทั่วไปในอำเภอแม่สะเรียง เช่น การพบหีบธรรมโบราณทำด้วยไม้สัก บรรจุคัมภีร์ใบลานจารด้วยอักษรล้านนาโบราณในผ้าแดง บนหน้าผาเหนือลำน้ำสาละวิน พระธรรมส่วนใหญ่เขียนขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2316-2326 ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่ วัดกิตติวงศ์ นอกจากนี้ ในอำเภอแม่สะเรียงยังพบพระพุทธรูปศิลปะล้านนาจำนวนมาก มีอายุอยู่ในช่วง พุทธศตวรรษที่ 21-24 ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ตามวัดต่าง ๆ ในอำเภอแม่สะเรียง เช่น ที่วัดแสนทองและ วัดสุวรรณรังสี เป็นต้น (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2549)

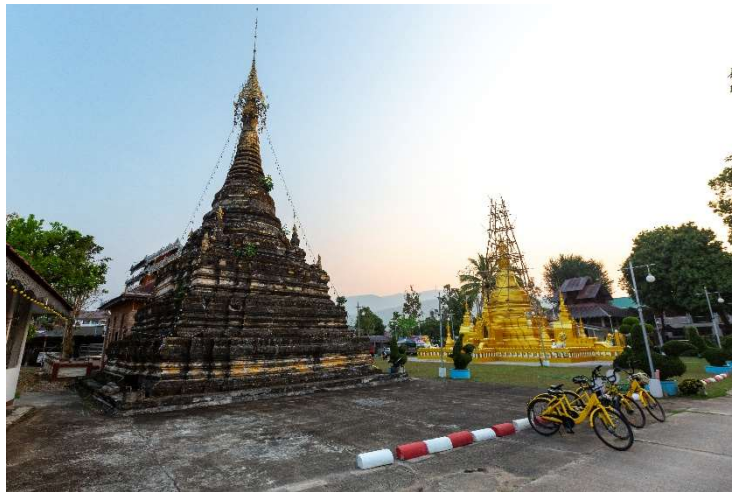
นอกจากวัฒนธรรมล้านนาแล้ว แม่สะเรียงยังเป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งกลุ่มชนดั้งเดิม (พม่า มอญ และไทใหญ่) และกลุ่มที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในช่วงหลัง เช่น กลุ่มชนมุสลิมที่อพยพเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เมียนมาและบังคลาเทศ ซึ่งต่อมาได้เข้ามามีบทบาทในการค้าแทนชาวไทใหญ่ และยังมีบทบาทด้านวัฒนธรรมต่ออำเภอแม่สะเรียงด้วย ทำให้อำเภอแม่สะเรียงมีมรดกวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างไปจากอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของอำเภอแม่สะเรียงและแตกต่างไปจากอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนคือ วัฒนธรรมล้านนาที่ผสมผสานกับศิลปะวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น พม่า ไทใหญ่ รวมถึงศิลปะแบบตะวันตก โดยแนวคิดและศิลปกรรมดังกล่าวยังคงหลงเหลือ และสืบทอดต่อมาจนถึงปัจจุบัน

2. การประเมินและวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับการประเมินแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแม่สะเรียงจากการลงภาคสนาม ผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเบื้องต้น รวม 13 แห่ง ได้แก่ วัดพระธาตุจอมแจ้ง วัดพระธาตุจอมมอญ พระธาตุดงคำ (วัดน้ำดิบ) แหล่งโบราณคดีเวียงยวมใต้ วัดพระธาตุจอมทอง วัดพระธาตุจอมกิตติ วัดอุทัยารมณ (ภาพ 3) มัสยิดญามิอาตุลอิสลาม วัดศรีบุญเรือง วัดมันตะเล วัดสุพรรณรังษี (วัดจองคำ) อาคารบอมเบย์เบอร์มา ปางไม้สาละวิน (ปางไม้บอมเบย์เบอร์มา)

ภาพ 3

วัดอุทธารามณ์

หมายเหตุ. โดย ฐากร อังกรวัฒนากุล, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2565

ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่ององค์ประกอบการท่องเที่ยวของ Dimitrios Buhalis ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการและการตลาดเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม Buhalis (2000) กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยวที่ดีควรมีลักษณะหรือองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 6 องค์ประกอบ หรือรวมเรียกว่า 6A's ดังต่อไปนี้

1) แหล่งท่องเที่ยว (attractions) หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ และมีเสน่ห์เฉพาะตัว

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (accessibilities) หมายถึง การดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว โดยทำให้การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะดวกแก่นักท่องเที่ยวยิ่งขึ้น หากแหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง เป็นไปได้ว่านักท่องเที่ยวจะไม่เดินทางไปเที่ยวชมหรืออาจจะไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างช่องทางการคมนาคม เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและใกล้ชิด

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (amenities) หมายถึง ความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว เพราะการเดินทางท่องเที่ยวไปสถานที่ใดสถานที่หนึ่งนั้น สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการได้รับคือความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ระบบการสื่อสารต่าง ๆ

4) โปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (available packages) หมายถึง การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูปสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกสบาย ซึ่งอาจเป็นการเตรียมการโดยเจ้าของโรงแรม รีสอร์ท หรือโดยหน่วยงานภาครัฐที่อาจจัดเป็นโปรแกรมส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจต่อการท่องเที่ยวก็ได้

5) กิจกรรม (activities) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การล่องแก่ง การพายเรือ หรือกิจกรรมการร่ำรำ การจัดงานรื่นเริง หรือการบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น

6) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (ancillary services) ในแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีบริการด้านต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คนนำทาง ธนาคาร ATM โรงพยาบาล ไพรชณีย์ และปั้มน้ำมัน เป็นต้น

ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แบบประเมิน Likert Scale เพื่อให้การประเมินเป็นไปได้อย่างแม่นยำและถูกต้องมากขึ้น ในการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้ปรับระดับการประเมินเป็น 3 ระดับ (1-2-3) ดังแสดงในตาราง 1 ซึ่งเป็นตัวอย่างการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแม่สะเรียง โดยมีเกณฑ์การประเมิน 3 ระดับดังนี้

1 หมายถึง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเด็นนั้น ๆ อยู่ในระดับต้องปรับปรุง

2 หมายถึง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเด็นนั้น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

3 หมายถึง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเด็นนั้น ๆ ที่อยู่ในระดับดีมาก

เมื่อได้ข้อมูลจากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวแล้ว คณะผู้วิจัยนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา และแปลผลค่าเฉลี่ยการประเมินตามเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายถึง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวระดับต้องปรับปรุง

ค่าเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายถึง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 2.34-3.00 หมายถึง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวระดับดีมาก

จากการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเมื่อลงพื้นที่ภาคสนาม อำเภอแม่สะเรียง ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นั้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวในระดับที่น่าพอใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในประเด็นการประเมินรวม 6 ประเด็น คือ สูงถึง 2.83 ดังตาราง 1

ตาราง 1

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเมื่อลงพื้นที่ภาคสนาม (6A's Buhalis Analysis) อำเภอแม่สะเรียง

ลำดับแหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ Attractions		การเข้าถึง Accessibility		สิ่งอำนวยความสะดวก Amenities		โปรแกรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยว สำเร็จรูป Available packages		กิจกรรม Activities		การให้บริการ ของแหล่ง ท่องเที่ยว Ancillary Services		คะแนนเฉลี่ย	ผลการประเมิน
	ดีมาก	ดี	ดีมาก	ดี	ดีมาก	ดี	ดีมาก	ดี	ดีมาก	ดี	ดีมาก	ดี		
	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2	3	2		
อำเภอแม่สะเรียง														
1. วัดพระธาตุจอมแจ้ง	3		3		3		3		2		3		2.83	ดีมาก
2. วัดพระธาตุจอมมอญ	3		3		3		3		2		2		2.67	ดีมาก
3. วัดพระธาตุคงคำ	3		3		3			1		1		1	2.00	ปานกลาง
4. เวียงยวมใต้		2			1		1		1		1		1.17	ต้องปรับปรุง
5. วัดพระธาตุจอมทอง	3		3		3		3		2		3		2.83	ดีมาก
6. วัดพระธาตุจอมกิตติ	3		3		3		3		2		3		2.83	ดีมาก
7. วัดอุทัยารมณ หรือ วัดจองสูง	3		3		3		3		3		3		3.00	ดีมาก
8. มัสยิดญามีอาตุลอิสลาม	3		3		3			1	2		3		2.50	ดีมาก
9. วัดศรีบุญเรือง	3		3		3		3		3		3		3.00	ดีมาก
10. วัดมันตะเล		2		3		2		1		1		2	1.83	ปานกลาง
11. วัดสุพรรณรังษี		2		3		2		1	2		2		2.00	ปานกลาง
12. อาคารบอมเบย์เบอร์มา แม่สะเรียง	3			2		1		1		1		1	1.50	ต้องปรับปรุง
13. ปางไม้สาละวิน	3			1		1		1		1		1	1.33	ต้องปรับปรุง

ลำดับแหล่งท่องเที่ยว	สิ่งดึงดูดใจ Attractions		การเข้าถึง Accessibility		สิ่งอำนวยความสะดวก Amenities		โปรแกรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยว สำเร็จรูป Available packages		กิจกรรม Activities		การให้บริการ ของแหล่ง ท่องเที่ยว Ancillary Services		คะแนนเฉลี่ย	ผลการประเมิน
	ดีมาก	ต้องปรับปรุง	ดีมาก	ต้องปรับปรุง	ดีมาก	ต้องปรับปรุง	ดีมาก	ต้องปรับปรุง	ดีมาก	ต้องปรับปรุง	ดีมาก	ต้องปรับปรุง		
	3	2	1	3	2	1	3	2	1	3	2	1		
เฉลี่ยรวม	2.77		2.62		2.38		1.92		1.77		2.15		2.27	ดีมาก
	ดีมาก		ดีมาก		ดีมาก		ปานกลาง		ปานกลาง		ปานกลาง			

หมายเหตุ. จาก “การยกระดับมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดย บุษบา กนกศิลปธรรม, ปวีณา เพ็ชรล้วน, จิรัสสา คชชาชีวะ, นุชนางค์ ชุมดี และศุภพร สุวรรณภักดี, 2565, หน้า 95.

จากการประเมินศักยภาพ พบว่า วัดศรีบุญเรืองและวัดอุทัยารมณหรือวัดจองสูง ได้รับการบันทึกในฐานะสถานที่ที่ควรไปในเว็บไซต์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว พร้อมกับความโดดเด่นที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศาสนสถาน ยังมีกิจกรรมเกี่ยวกับงานประเพณีทางศาสนา และกิจกรรมทางวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น งานปอยส่างลอง งานออกหว่า (ออกพรรษา) โดยหน่วยงานในท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมนี้ขึ้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการฟื้นฟู พัฒนา สืบทอดประเพณีวัฒนธรรม ในขณะที่แหล่งท่องเที่ยวเพียงไม่กี่แห่งในตารางข้างต้นที่มีศักยภาพระดับปานกลาง เช่น เวียงยวมใต้ วัดม้นตะเล และวัดสุพรรณรังษี

ในทำนองเดียวกัน จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่า แหล่งท่องเที่ยวหลายแหล่งของอำเภอนี้ มีศักยภาพด้านการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับดีมากเช่นกัน คือ ค่าเฉลี่ย 2.62 และ 2.38 ตามลำดับ เช่น ท่าเลที่ตั้งของวัดจองสูงและวัดศรีบุญเรืองในเขตเทศบาลแม่สะเรียง ทำให้สะดวกต่อการเข้าถึงและมีสิ่งอำนวยความสะดวกค่อนข้างได้เปรียบกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่น เช่น พระธาตุสี่จอม ถึงแม้ว่าพระธาตุสี่จอมนั้นมีความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญประจำอำเภอแม่สะเรียง และลักษณะพื้นที่ที่โดดเด่น แต่การที่ตั้งอยู่นอกตัวเมืองแม่สะเรียง ทำให้การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวกนัก หรือต้องใช้ยานพาหนะส่วนตัวเท่านั้น เช่นเดียวกับพระธาตุคงคำได้รับการประเมินในระดับปานกลาง ด้วยค่าเฉลี่ย 2.00 เป็นเจดีย์ที่มีความสำคัญและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ล้านนา แต่น่าเสียดายที่ปัจจุบันยังไม่มีป้ายแนะนำข้อมูลแหล่งมรดกวัฒนธรรมในเชิงวิชาการบริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม และยังไม่มีการรื้อเรียงเรื่องราวความสำคัญของพื้นที่ในฐานะมรดกวัฒนธรรมในสมัยล้านนาให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมทั้งยังไม่มีแนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า แหล่งท่องเที่ยวในตารางข้างต้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมล้านนา เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวสายบุญ เช่น พระธาตุสี่จอม หรือพระธาตุ 4 มุมเมืองที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางสถาปัตยกรรม และการสร้างพระธาตุนกเขาที่ได้รับอิทธิพลมาจากดินแดนล้านนา (ปวีณา เพ็ชรล้วน, 2567, หน้า 25-26) ซึ่งหากผู้ที่ได้ไปเยือนและได้ไปสักการะพระธาตุทั้ง 4 จะได้ประสบการณ์ที่น่าประทับใจ และเป็นความรู้สึกที่ไม่สามารถหาได้จากการอ่านหนังสือ หรือการรับชมผ่านสื่อต่าง ๆ ฉะนั้นแล้วการท่องเที่ยวในอำเภอแม่สะเรียงควรค่าแก่การท่องเที่ยวที่ชื่นชอบในวัฒนธรรมล้านนา แท้จริงแล้วการท่องเที่ยวในอำเภอแม่สะเรียงเป็นการท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์อีกรูปแบบหนึ่งสำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ด้วยการท่องเที่ยวในแม่สะเรียงให้ความรู้สึกที่เข้าถึงง่าย ทั้งการเดินทาง ที่พักและ

สิ่งอำนวยความสะดวก นักท่องเที่ยวไม่ว่ากลุ่มไหนสามารถเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนั้นแม่สะเรียงยังเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ และได้รับการพัฒนาบ้านเมืองให้มีความสะอาดเรียบร้อยอีกด้วย

3. การนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมล้านนาในอำเภอแม่สะเรียง

หลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ รวมทั้งได้ประเมินและวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแม่สะเรียง โดยหาอัตลักษณ์จากมิติทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ จากนั้นจึงประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวของอำเภอแม่สะเรียง ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ ดังนี้ เส้นทางวัฒนธรรมล้านนาในอำเภอแม่สะเรียง ได้คัดเลือกแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 7 แหล่ง ได้แก่ วัดจอมกิตติ วัดจอมมอญ วัดจอมแจ้ง วัดจอมทอง พระธาตุตุงคำ (บ้านน้ำดิบ) วัดอุทayaranณ์ (วัดจองสูง) และวัดศรีบุญเรือง (ภาพ 4)

การพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง มีพื้นฐานจากการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับกับเรื่องเล่าตามเส้นทาง ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวรองอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อพื้นที่ คณะผู้วิจัยจึงผนวกแหล่งท่องเที่ยวรองในเส้นทางท่องเที่ยวด้วย เพื่อความสมบูรณ์ของเส้นทาง อีกทั้งเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้พิจารณาเพิ่มเติม โดยแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม อำเภอแม่สะเรียง ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวหลักจำนวน 7 แหล่ง ได้แก่ วัดจอมกิตติ (ภาพ 4) วัดจอมมอญ (ภาพ 5) วัดจอมแจ้ง วัดจอมทอง พระธาตุตุงคำ (วัดน้ำดิบ) วัดอุทayaranณ์ (วัดจองสูง) และวัดศรีบุญเรือง และยังเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวรองที่มีความน่าสนใจ 4 แหล่ง ได้แก่ แหล่งโบราณคดีเวียงยวมใต้ (เมืองยวมใต้) ส่วนในเขตเทศบาลตำบลแม่สะเรียงมีวัดที่น่าสนใจอีกหลายวัด เช่น วัดมันตะเล วัดจองคำ และวัดกิตติวงศ์ (วัดชัยสงคราม) ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่นำมาจากวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ และเป็นวัดที่เก็บคัมภีร์โบราณที่พบในถ้ำผาแดงริมแม่น้ำสาละวิน เมื่อ พ.ศ. 2511 นอกจากนี้ยังมีมัสยิดอุมมัลอิสลาม และชุมชนมุสลิม เป็นต้น

ภาพ 4

วัดจอมกิตติ

หมายเหตุ. โดย ฐากร อังกูรวัฒนากุล, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2565

ภาพ 5

วัดพระธาตุจอมมอญ

หมายเหตุ. โดย ธรรมากร อังกรวัฒนานุกุล, ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2565

4. การประเมินเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมล้านนาในอำเภอแม่สะเรียง

คณะผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบประเมิน Likert Scale เพื่อให้แน่ใจว่าเส้นทางท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นนั้นมีศักยภาพและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง สามารถยกระดับและเพิ่มมูลค่าให้แหล่งมรดกวัฒนธรรมของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน คณะผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามสำหรับประเมินความพึงพอใจในเส้นทางการท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม บูรณาการมิติทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะในรูปแบบของ Google form เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบถาม เช่น อายุ อาชีพ เป็นต้น ส่วนที่ 2 เป็นการประเมินเส้นทางในลักษณะการให้ระดับคะแนน Likert Scale 5 ระดับรวม 5 คือ (1) ระยะทางระหว่างจุดท่องเที่ยวมีความเหมาะสม (2) สถานที่ตามเส้นทางท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ (3) เส้นทางนี้สามารถนำไปใช้ได้จริง (4) ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวมีความเหมาะสม และ (5) สถานที่ท่องเที่ยวมีเรื่องราวที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเส้นทาง คำถามสุดท้ายเป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้ตอบ แบบสอบถามสามารถเสนอข้อคิดเห็นได้โดยเสรี

เกณฑ์ประเมินแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ความพึงพอใจระดับน้อย

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ความพึงพอใจระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ความพึงพอใจระดับมาก

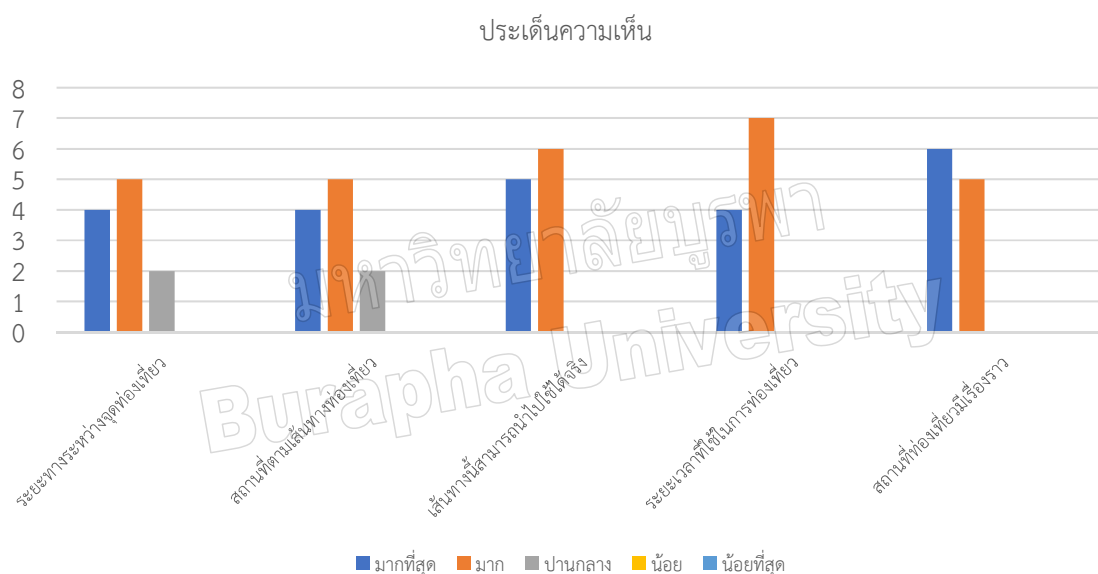
ระดับคะแนน 5 หมายถึง ความพึงพอใจระดับมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์แบบประเมินเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนาอำเภอแม่สะเรียง มีผู้ตอบแบบประเมินรวม 10 คน กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินที่มากที่สุดคือกลุ่มอายุ 41-50 ปี ที่จำนวน 5 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 50 ในขณะที่กลุ่มผู้ตอบแบบประเมินที่น้อยที่สุดคือกลุ่มช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป มีเพียง 1 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 3.8 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัวถึง 6 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนกลุ่มที่เหลือมีจำนวนน้อยที่สุดคือกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้างและกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา ซึ่งมีจำนวนเท่ากันที่ 1 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 10

ส่วนที่ 2 เป็นความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการนำเที่ยวอย่างละเอียดประกอบเส้นทางท่องเที่ยวแต่ละเส้นทาง ดังผลการวิเคราะห์แบบประเมินของแต่ละเส้นทางโดยภาพรวม คือ ผู้ตอบแบบประเมินโดยรวมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดคือ 4.28 โดยคิดว่าระยะทางระหว่างจุดท่องเที่ยวมีความเหมาะสม (4.10) และสถานที่ตามเส้นทางท่องเที่ยวมีความน่าสนใจในระดับมาก (4.10) อีก 3 ประเด็นที่เหลือผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนา ได้ค่าเฉลี่ยสูงมากที่สุดคือ 4.50 ดังแสดงในตารางที่ 2 และ 3

ตาราง 2

ความพึงพอใจต่อเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนาในอำเภอแม่สะเรียง

หมายเหตุ. จาก “การยกระดับมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดย บุษบา กนกศิลปกรรม, ปวีณา เพ็ชรล้วน, จิรัสสา คชชาชีวะ, นุชนางค์ ชุมดี และศุภพร สุวรรณภักดี, 2565, หน้า 200.

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมล้านนาในอำเภอแม่สะเรียง

ข้อที่	ประเด็นความเห็น	ผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 11)		
		\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1.	ระยะทางระหว่างจุดท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	4.10	0.74	มาก
2.	สถานที่ตามเส้นทางท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ	4.10	0.74	มาก
3.	เส้นทางนี้สามารถนำไปใช้ได้จริง	4.40	0.52	มากที่สุด
4.	ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	4.30	0.48	มากที่สุด
5.	สถานที่ท่องเที่ยวมีเรื่องราวที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนา	4.50	0.53	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.28	0.61	มากที่สุด

หมายเหตุ. จาก “การยกระดับมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดย บุษบา กนกศิลปกรรม, ปวีณา เพ็ชรล้วน, จิรัสสา คชชาชีวะ, นุชนางค์ ชุมดี และศุภพร สุวรรณภักดี, 2565, หน้า 200.

อภิปรายผล

อำเภอแม่สะเรียงมีความโดดเด่นด้านเส้นทางมรดกวัฒนธรรมล้านนา ด้วยเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนาที่มีเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง พื้นที่ในอำเภอแม่สะเรียงนั้นอดีตเรียกว่าเมืองยวม หรือเมืองยวมใต้ ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันการรุกรานของพม่า จึงปรากฏอิทธิพลวัฒนธรรมล้านนาในช่วงระหว่างพุทธศตวรรษที่ 20-21 ตรงกับสมัยพระเจ้าติโลกราชที่มีการเผยแพร่อิทธิพลทางพุทธศาสนา หลักฐานทางโบราณคดีที่พบในพื้นที่นี้แสดงถึงวัฒนธรรมล้านนาที่ชัดเจน นอกจากนี้ ในสมัยหลังบริเวณอำเภอแม่สะเรียง ยังมีผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานทำให้พบรูปแบบศิลปกรรม วัฒนธรรมความเชื่อและประเพณีที่มีเอกลักษณ์ของพื้นที่

คณะผู้วิจัยทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอำเภอแม่สะเรียง 6 ด้านตามเกณฑ์ของ Buhalis โดยประเมินจากแหล่งท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรมจำนวน 13 แห่ง พบว่า มีศักยภาพที่จะนำมาพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวหลักได้ 7 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวรอง 4 แห่ง อุปสรรคที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว คือ สถานที่ท่องเที่ยวตั้งอยู่ห่างกัน เช่น พระธาตุสี่จอม แม้จะเข้าถึงได้ด้วยรถยนต์ แต่พระธาตุแต่ละแห่งตั้งอยู่ห่างกัน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงให้ความสนใจกับพระธาตุจอมแจ้งที่อยู่ใกล้เมืองมากที่สุดเท่านั้น

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้นำเส้นทางท่องเที่ยวให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้คนในพื้นที่ร่วมประเมินความพึงพอใจ และร่วมกันพิจารณาประเด็นที่ว่า ทำอย่างไรที่จะทำให้ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่าเหล่านี้ของพื้นที่ได้ถูกใช้เต็มศักยภาพ และไม่ใช้เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่อย่างยั่งยืนด้วย และในที่สุดคือการร้อยเรียงแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่เป็นเส้นทางท่องเที่ยวมรดกวัฒนธรรม ประกอบกับการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้รับการประเมินว่าสามารถใช้การได้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

บทความนี้เป็นเพียงตัวอย่างของการนำมรดกวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์เป็นเส้นทางท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอสบเมยและแม่ลาน้อย

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยการยกระดับมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ขอขอบคุณหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) สำหรับทุนสนับสนุนงานวิจัย

รายการอ้างอิง

ธวัชชัย ทำทอง. (2563). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาเส้นทางการเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรมในเขตอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.).

- บุษบา กนกศิลป์ธรรม, ปวีณา เพ็ชรล้วน, จิรัสสา คชชาชีวะ, นุชนางค์ ชุมดี และศุภพร สุวรรณภักดี. (2565). *การยกระดับมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ.
- ปวีณา เพ็ชรล้วน. (2567). แนวคิดและรูปแบบการสร้างเจดีย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พุทธศตวรรษที่ 19-25. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 32(2), 17-30.
- พระมหาพรชัย สิริวิโร, พระมหาพรชัย สิริวิโร, พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ไข่มุก เหล่าพิพัฒนา และเพ็ญพรณ เพื่องฟูลอย. (2563). *การศึกษาวีเคราะห้อัตลักษณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระยาประชาภิจักรจักร. (2469). *พงศาวดารโยนก*. คลังวิทยา.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2545). *ล้านนาประเทศ*. มติชน.
- สรารุช รูปิน. (2563). *รูปแบบและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์] สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- สร้อยดี อ่องสกุล. (2561). *ประวัติศาสตร์ล้านนา ฉบับสมบูรณ์*. (พิมพ์ครั้งที่12). อมรินทร์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2549). *ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. เจริญวัฒน์ การพิมพ์
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุพัตรา ราชฤทธิ์ศิริ. (2562). *การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านรักไทย จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. ใน *งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิตประจำปี 2562* (หน้า 534-547). สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116.
- Hallett, H. (1980). *A thousand miles on an elephant in the Shan States*. William Blackwood and Sons.